

ANLATILARIN SAVAŞ ALANI, BEŞŞAR ESED SONRASI DÖNEM VE SURİYE'DE ULUSUN YENİDEN KURGUSU

A BATTLEGROUND FOR NARRATIVES, POST-BASHAR AL-ASAD ERA AND NARRATING THE NATION IN SYRIA

Sertan AKBABA

Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4278-1170, sertan.akbaba@bozok.edu.tr.

Kabul Tarihi /
Accepted: 30 Nisan 2025

İletişim /
Correspondence: Sertan
AKBABA

Benzerlik Oranı /
Plagiarism: %5

Makale Türü / Article
Type: Araştırma
Makalesi / Research
Article

ÖZET

Günümüz Suriye’inde merak edilen en önemli soru, Esed sonrası dönemde ulusun yeniden inşasının nasıl gerçekleşeceği meselesidir. Elli yıldır hüküm süren Esed yönetimi de dâhil olmak üzere ‘ulus’ kavramının içini doldurmayı başaramayan Suriye’nin, Esed sonrası dönem için nasıl bir anlatı ortaya koyacağı merak konusudur. Epey bir süredir devam eden iç-savaş zarfında Esed rejimine muhalefet ekseninde sağlanan birlik, rejimin devrilmesiyle beraber yerini, farklı kesimlerin anlatı mücadelesine bırakmıştır. Sahada bitmek üzere olan sıcak çatışma ve savaş hali yerini anlatı mücadelesine bırakmıştır. Bu doğrultuda artık silah ve asker üstünlüğü olanın değil, doğru ve güçlü bir anlatı ortaya koyanın kazanabileceği bir alan haline gelmektedir. Ricoeur’un anlatı teorisinden yola çıkarak çalışma bugüne değin Suriye’de genel kabul gören bir anlatının neden gerçekleşmediği hususuna değinmektedir. Anlatı merkezinde kolektif kimlik inşası adına toplumun tüm bileşenlerini ortak bir paydada buluşturulması esas gözetilirken, Suriye’de tarihsel süreçte tam tersi uygulamaların gerçekleştiği görülmekle beraber, günümüzde kapsayıcı bir anlatı ortaya koyma fırsatını yakaladığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Anlatı, Suriye, Ulus, Kimlik, İç savaş.

Jel Kodları: F50, N10.

ABSTRACT

The most important question in today’s Syria is how the nation will be rebuilt in the post-Assad era. Syria, which has failed to seal the concept of ‘nation,’ including the Assad era, is a matter of questioning as to what kind of narrative it will present for the post-Assad era. The unity that was achieved in opposition to the Assad regime, has given way to uncertainty with the overthrow of the regime, becoming the scene of a narrative struggle between different groups. As a matter of fact, the war that is about to end in the field is giving way to a narrative struggle. In this direction, the battlefield is becoming an area where the one who presents an accurate narrative can win, not the one who has the superiority of arms and troops. Setting off with Ricoeur and his narrative theory, the article inquires to understand how Syria was not able to introduce a generally accepted narrative in past experiences. While the narrative focuses on bringing together all components of a society on a common ground for the sake of building a collective identity, it is seen that Syria has seized the opportunity to present an inclusive narrative today, even though the exact opposite practices have been implemented in the past.

Keywords: Narrative, Syria, Nation, Identity, Civil war.

Jel Kods: F50, N10.

1. GİRİŞ

Çok etnikli bir yapı arz eden Suriye’de Kürtler, Ermeniler, Süryaniler, Hristiyanlar, Dürziler, Alevi Şiiler ve Arap Sünniler gibi pek çok etnik ve dini grup bulunmaktadır. Müslüman nüfusun çoğunluğunu ise Sünni Araplar oluşturmaktadır. Böylesi bir çeşitlilik içinde ‘Suriyeli’ olmanın daha doğrusu üst-kimliğin inşasının nasıl gerçekleşeceği önemlidir. Bhabha’nın (1990) belirttiği gibi “Millet anlatıdır,” tarifi bu noktada hatırlanmaya değerdir zira “birbirimize ulusal aidiyetimiz ve varlığımız hakkında anlattığımız hikâyeler ulusu oluşturur. Bu hikâyeler zaman ve mekâna göre değişmekle beraber, her daim tartışmalı, sıklıkla da şiddeti içerecek bir biçimde çekişmelidir” (Berger, 2008: 1) görüşü, bugün Suriye’de yaşananları anlamak açısından önemli olup, coğrafyasındaki aktör sayısı ve çeşitliliği beraberinde nasıl bir ulus tahayyülü ortaya çıkaracağı belirsizdir. Ne var ki, sürecin gidişatı ve daha da önemlisi Suriye’nin refahı için uzlaşma zemininde kültürel (ulusal) bir anlatı üretimi gerçekleşmek durumundadır. Çünkü anlatı, bir ulusun tarihini yazmanın ve kolektif hafızasını korumanın bir yolu ve dahası bireysel ve kolektif kimlikleri ifade etmenin de bir tezahürüdür. Suriye’de belirsizliğini koruyan soru bunun nasıl olacağıdır, zira “etrafımızdaki politik gerçeklikleri yorumlamak ve anlamak için anlatıcılar yaratır ve kullanırız. Bunu bireyler, gruplar ve dahi uluslar olarak yaparız” (Patterson ve Monroe, 1998: 316) tanımlamasından yola çıkarak, Suriye’deki hâlihazırdaki durum uzlaşma zemininin yaratılması açısından bir fırsat sunmaktadır. Tarihsel süreç içinden bakıldığında Suriye’nin herkesi kapsayacak bir anlatı oluşturamadığını bugün yaşanan iç savaştan anlamak mümkündür.

Geçmişe gidildiği vakit, Suriye adına yazılan birinci harp sonrası Fransız işgali beraberinde Fransız mandası (Suriyeliler için ‘aam al-nakba’ felaket yılı olarak nitelendirilmektedir) veya 1950’lerde kısa süreliğine yaşanan Mısır ile birleşme (Birleşik Arap Cumhuriyeti) gibi farklı anlatılar beraberinde birçok gelişme yaşanmıştır. Hâlihazırda Suriye adına çatışan birçok anlatı bulunmaktadır. Bugün çok görünür olmamakla birlikte, yakın bir geçmişte şahit olunan Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) etrafında yaratılmak istenen köktendinci bir ‘korku’ anlatısı, özgürlük adına verilen mücadele anlatısı, ya da etkisini yitirmeye başlayan bir ‘Şia’ anlatısı, Hayat Tahrir al-Şam’ın (HTŞ)¹ yaratmaya çalıştığı ve henüz içeriğinden çok emin olunamayan bir ‘zafer’ anlatısı şeklinde sıralamak mümkündür. Baczko ve diğerlerine göre (2018) on üç yıl süren ‘iç savaş’ da bir anlatıdır; özgürlük ve baskı rejimine karşı direnç gösteren kitlelerin mücadele anlatısı, lakin içerden çok dışarıdan yazılan ve kurgulanan bir anlatı. Bu sebeple anlatıyı kaleme alanlar ile anlatıyı hayatında yaşayanlar oldukça farklıdır. Başarı gösterememesinin önemli sebeplerinden biri de bu olmaktadır. Arendt’in ifade ettiği gibi “ulus, özel çıkarların kamusal önem kazandığı tuhaf bir melez alandır” (1958: 33-5) argümanı veya Ricoeur’un “kurumsallık adına ve içinde başkalarıyla ve başkaları için iyi bir

¹ HTŞ hayatına İŞİD’nin Suriye’de faaliyet gösteren bir kolu olarak ortaya çıkmıştır. 2013’de ise El Kaide’nin Suriye’deki bir uzantısı olarak faaliyet göstermiştir. Nihayetinde 2016 yılında ayrı bir oluşum olduğunu ve başka bir örgüt ile ilişkili olmadığını beyan etmiştir. 2017 yılına gelindiğinde ise hem Türkiye hem de Rusya’nın desteğini alan grup pragmatik davranarak Suriye’nin geleceği adına önemli bir oluşum olarak ortaya çıkmış görünmektedir. 2024 yılı sonunda HTŞ öncülüğündeki oluşum yıldırım harekâtı ile Esed rejimi devirmiştir. Hâlihazırda geçici yönetimi üstlenen grup uluslararası alanda tanınma mücadelesi vermektedir. Batı dünyası ise başta ABD ve AB olmak üzere HTŞ’yi terör örgütü olarak değerlendirmekle beraber, mevcut zaferine temkinli yaklaşmakta ve bekle gör siyaseti izlemektedir.

yaşam sürmek” (1992: 172) fikri ki Ricoeur’in kurumdan kastı “tarihsel bir topluluğa ait olduğu için birlikte yaşamanın yapısından” (1992: 194) söz etmektedir, Suriye’nin uzun yıllardır yaşayamadıklarını da özetler durumdadır. Farklı kesimlerin farklı çıkar ve beklentileri neticesinde ortak akıl işletilememiş ve dahası ortak aklın ürünü olacak bir anlatı ortaya konamadığı için bölge istikrarsızlığını ve belirsizliğini sürdürmektedir.

Meselinin özünde ise birden fazla bölgesel paydaşın iktidarı (gücü) paylaşma ve ulusal birlik uğruna özerkliklerinden bir ölçüde vazgeçmeye razı olup olmayacaklarına bağlıdır. Güç, birçok anlamı ihtiva edebilen bir kavramdır, ne var ki bu çalışmada, anlatı boyutundaki yönünü ve nasıl uygulandığı ve anlatı da gücün nasıl işlendiğine dair ipuçları sunması üzerinde durulacaktır. Gücün, anlatı boyutunda kullanılan diğer temel kavramlarla nasıl etkileşime girdiği önemlidir. Daha açık bir ifadeyle, dilsel kaynaklar üzerinde kontrol, otorite, anlatı hakkına sahip olmak, gerçekler ve ideoloji gibi birçok kavramla etkileşimini anlamak önemlidir, zira ‘anlatıyı’ kontrol etme yeteneğine ve diğerlerinin de (karşıt anlatı oluşturma) yeteneksizliğine bağlı (De Fina ve Georgakopoulou, 2012) olan bir süreç olarak ifade edilebilir. Anlatılar kolektif kimlikler oluşturmaya ve hedeflenen topluluklar için ortak bir sosyal, kültürel, etnik, dini, ulusal veya dilsel miras geliştirmeye yardımcı olur. Anlatılar, insanları ortak gelenekler, değerler ve belirgin bir kimlik duygusuyla sosyo-kültürel ve siyasi bir dayanışma içinde bir araya getirir. Ortak dil, gelenekler, inançlar ve değerlerden oluşan bir gövde vazifesi ile gruplar, örgütler, dini topluluklar, siyasi gruplar ve hareketlerin yanı sıra ulusların oluşmasına da yardımcı olur. Bu makale, kimlik çalışmasının gerektirdiği karmaşık ve çatışmalı noktaları Suriye özelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Anlatısal kimlik yaklaşımları, bu noktada kimlik çatışmalarına teorik bir yaklaşım sunarak (Ricoeur, 1990; 1992; 2009) bireyin kendisi ve öteki ile etkileşimleri hakkındaki anlayışını, dahası toplumun talepleri ve uyumsuzlukların geneli adına uzlaşımın temel mantığının ne olması gerektiği noktasını aydınlatması bakımından önemlidir. Ricoeur’in ifade ettiği gibi “eylem etkileşimi, etkileşim rekabeti ortaya çıkarır, bu bazen karşıtlık bazense tamamlayıcılık şeklinde gerçekleşir” (1992: 145-6). Epey bir süredir, iktidarı elinde tutan Esed rejimi, aslında rekabet ortamını en baştan ‘korku anlatısı’ ile yok sayma yoluna gitmiş ve bu sebeple Suriye’de birlikte yaşama ve bir halk olarak birlikte hareket etme arzusunu engellemiştir. Ne var ki Esed rejiminin devrilmesi, Suriye adına doğru bir anlatıyla halkın iradesini ortaya koyacak bir fırsat sunmaktadır. Bu çalışmada, bir ölçüde iç içe geçmiş ve birbirini besleyen üç temel anlatıdan yola çıkarak Suriye’nin mevcut durumu ve dahası herkesi kapsayacak bir anlatıyı nasıl hayata geçirmesi gerektiği hususuna değinilmektedir.

2. ANLATI TEORİSİ: ULUSU KURGULAMAK

Anlatı (narrative) anlatıbilim (narratology) kavramları epey bir süre siyaset, sosyoloji ve uluslararası ilişkiler disiplini içinde ele alınmakta ve farklı noktaları ile araştırılmaktadır. Anlatı “tüm stratejinin temelidir ve diğer her şey – politika, söylem ve eylem – bunun üzerine inşa edilir” (Vlahos, 2006). Anlatı, olayların kronolojik veya tutarlı bir şekilde sıralanması veya hedef kitlenin dikkatini ve onayını kazanmak için açıkça belirtilen veya örtük olarak iletilen rasyonel veya duygusal kavram ve hislerin zinciridir. Bu noktada Ricoeur’un (1992) anlatı teorisi barış içinde birlikte yaşama olasılıkları hakkında bilgiler sunmaktadır. Çünkü tam tersi durum olan anlatıların barış içinde birlikte yaşamaktan alıkoyduğu – bir örneği bu çalışmada analiz edilen – durumlarda mevcuttur.

Berger ve Luckman’ın açıkladığı üzere “Toplum bir insan ürünüdür. Toplum nesnel bir gerçekliktir. İnsan toplumsal bir üründür” (1966: 79). Burada iki husus ortaya çıkmaktadır. Birincisi tüm toplumsal kategoriler insanlar arasındaki iletişim süreçleri aracılığıyla yaratılır ve müzakere edilir. İkincisi ise birey ve toplum birbirine karşıt değildir ve ayrı olarak düşünülemez (De Fina ve Georgakopoulou, 2012: 157). Tartışmalar, sosyolojik bir bakış açısı ile toplum etrafında, siyaset bilimi penceresinden bakıldığı vakit ise ulus kavramı etrafında şekillenmektedir. Kültürel bir gelişim biçimi olarak ortaya çıkan ulus kavramı, kültürü en üretken konumda tutarak, onu yeniden üreten, yayan, dağıtan, hatırlatan bir anlatı aracı olarak da kullanılmaktadır (Bhabha, 1990: 2). Ancak bir anlatı, kronolojik bir hikâye anlatımı yapısıyla

karakterize edilebilir (Elliott, 2009). Zira Ricoeur “olayların anlamlandırılması ancak bir öykü bağlamında gerçekleşir” (2009: 96) argümanını ortaya koymaktadır.

Dahası, anlatılar genellikle bir değerlendirmeye sonlanır ki bu da gelecek için dersler ve hangi politikaların benimsenmesi ve desteklenmesinin makul ve gerçekçi olduğu konusunda öneriler sunar (Jones ve McBeth, 2010). Anlatı esasen iki bölümden oluşan bir kavramdır. Birincisi bir hikâyeyi barındırması, ikincisi ise söylemdir. Hikâyede tasvir edilen olay, özü oluştururken, söylem ise nasıl ele alındığı ile ilgilidir (Chatman, 1975). Hikâye olayları, eylemleri, ortamı (mekân, yer) deneyimleyen ve hareket içinde olan kişi ve nesneleri kapsarken, söylem içeriğin aktarıldığı bir ifadeler kümesi olarak tarif edilebilir. Anlatı, insan iletişiminde en yaygın ve güçlü söylem biçimlerinden biri olarak kullanılmaktadır. Diğer söylem biçimlerinden birkaç önemli şekilde farklılaşır. Anlatı genellikle bir eylem gerektirmektedir. İnsanları karakter veya aktör olarak ele alırken, bu insanların olay örgüsünde bir yeri, hikâyede ise bir rolleri vardır. Anlatı, hedeflere yönelik insan eylemini vurguladığında, farklı insanların bilgiyi nasıl organize ettiği, işlediği ve yorumladığı ve hedeflerine ulaşmak için nasıl hareket ettiği konusunda bilgiler sağlamaktadır. Anlatı, olayların bir miktar ardışık sıralanmasını gerektirir, ancak olayların kendilerinin gerçek olması gerekmez. Anlatıcı veya aktaranın olayları anlamlandırmak için nasıl organize ettiği önemli hale gelir, çünkü anlatıcının zihni hakkında çok şey ortaya koyan bir organizasyon sürecidir. Bu sebeple anlatı, anlatıcının bakış açısını gerektirir. Konuşmacıların deneyimi nasıl organize ettiğini ve insanların günlük yaşamlarında yaptıkları veya yapacakları tercihleri veya ayrımları ortaya çıkarır (Patterson ve Monroe, 1998: 316).

Anlatı, konuşmacının benlik kavramını ortaya koymada özellikle yararlıdır; ister etken ister edilgen veya aracı olsun merkezinde yer alan ise benliktir. Hikâye, hayatın neden belirli bir şekilde gittiğini, sadece nedensel olarak değil, bir düzeyde ahlaki olarak da açıklar ve haklılığı ortaya çıkarma gayreti içindedir. Anlatıcı, şimdiki zamanı ve geleceği işaret etmek ve açıklamak için geçmiş benliği kullanır. Bu hem bireysel düzeyde hem de makro düzeyde gerçekleşmektedir (Patterson ve Monroe, 1998: 316). Anlatılar bu şekilde hazırlanıp kullanıldığında, stratejiktirler², kendiliğinden ortaya çıkmazlar, ancak hâlihazırda “mevcut olan bir takım fikir ve düşüncelerden kasıtlı olarak inşa edilirler. Bu nedenle, stratejik anlatılar seçicidir ve kasıtlı olarak inşa edilirler ve bazı olayları birbirine bağlarken diğerlerini birbirinden ayırabilmektedir” (Freedman, 2006: 22-23). Stratejik anlatılardan bir tanesi kimlik anlatısıdır (identity narrative). Ricoeur (1992) anlatı teorisinde “anlatısal kimlik” kavramını kullanmaktadır. Anlatı teorisinin merkezinde ise ipse ve idem kimliği arasındaki ayrımı yerleştirmektedir. İdem aynılık temelli bir kimliğe işaret ederken, ipse benlik olarak tanımlanmaktadır. Bireyin ‘kim’ (ipse) olduğu zamanla değişebilir (algılama, yorumlama),

² Miskimmon vd. göre özellikle uluslararası ilişkiler disiplini içinde üç farklı stratejik anlatıdan söz etmek mümkündür. Siyasi aktörlerin oluşturdukları bu anlatılar; sistem anlatısı, kimlik anlatısı ve olay (sorun) anlatısı şeklinde sıralanmaktadır. Bkz. Alistair Miskimmon, Ben O’Loughlin, and Laura Roselle. (2017). ‘Introduction.’ In *Forging the World: Strategic Narratives and International Relations*, edited by Alistair Miskimmon, Ben O’Loughlin, and Laura Roselle, 2– 22. Michigan: Michigan University Press. Ayrıca bkz. M.R Somers ve Gloria D. Gibson (1993) “Reclaiming the Epistemological Other: Narrative and the Social Constitution of Identity,” CSST Working Paper No:94, The University of Michigan.

ancak hayatı boyunca aynı kişi (idem) olarak kalacaktır (deneyim, hafıza) (1992: 116). Ricoeur'a (1992) göre "bireyin günlük yaşamda nasıl davrandığı, hangi özellikleri sergilediği vb. değişiklik gösterebilir ama zaman içinde kalıcılık olduğunu ve bunun aynı birey olarak kalma anlamına geldiğini" ortaya koymaktadır (117). Anlatısal kimlik; anlatan, anlatı ve anlayan şeklinde üç unsur üzerine kuruludur. Anlatan ve anlayan birer kişi, anlatı ise aralarındaki vasıta (Ricoeur, 1992)

Kimlik anlatıları, siyasi aktörler tarafından kim olduklarına ilişkin algıları, kendi öz imajlarını ortaya koymak, kendi eylemlerini anlaşılabilir kılmak ve başkalarının kendilerine ve kendileri tarafından oluşturulan politikalarına yönelik davranışlarını yapılandırmak için kullanılırlar (Miskimmon vd. 2017). Burada dikkat edilmesi gereken husus, bireylerin anlatıyı ortaya koyarken, bir iddiayı desteklemek adına özerk (özgür) bireyler olarak mı yoksa daha büyük bir gücün temsilcileri olarak mı hareket ettikleri meselesidir (Somers ve Gibson, 1993). Zira Suriye'de 2011 yılı ile başlayan iç savaşın uzun sürme nedenleri arasında, anlatının Suriyeliler tarafından gerçekleştirilmesi yerine bir üst akıl tarafından yazılmış olması ve sahadaki farklı grupların bu üst aklın anlatısı içinde rol almaları sayılabilir. Anlatının kurgusu dışardan yazılırken, anlatının içeriğinde rol alanların içeride olması beraberinde bir belirsizliğe yol açmıştır. Dışarıdan kontrol edilen anlatı boyutunda "vekâlet savaşı" "insani kriz" "göç" varken iç anlatı boyutunda "iç savaş" "mezhepçilik" "devrim" "cihat" gibi anlatıların etrafında kurgulanmaya çalışılan ya da dışardan yazılan anlatının içeriye adaptasyonuna gayret edilmiştir.

Alandaki önemli isimler anlatının değerinin biçiminde değil, içeriğinde ve okuyucu üzerindeki etkisinde yattığını ileri sürmüşlerdir (bkz. Foucault, 1980b; Marquez, 1988). Bu sebeple siyasi olarak 'anlatı' ve bu çalışmada üstünde durulan siyasi olarak 'ulus anlatısının' Ricoeur'e (1992) göre "anlatısal kimlik", iki önemli gerekçeye hizmet etmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi yakınlık (affinity) bir diğeri ise dayanışma (solidarity) olmaktadır. Farklı düzeydeki siyasal aktörlerin (hükümet yetkilisi, siyasi liderler, parti mensupları) yer aldığı anlatı oluşturma sürecinde esasen üç aşamadan söz etmek mümkündür. Birincisi harekete geçirici dürtü, istek amaç, ihtiyaç, ikincisi anlatı materyali ya da malzemesi, üçüncüsü anlatı etkinliğidir. (Ricoeur, 1992: 145).

Bir anlatı için ilk olarak bir harekete geçirici amaç veya dürtü gereklidir. Dürtü ise birçok kaynaktan beslenebilir, örneğin; kişisel çıkarlar, ekonomik neden veya kaygılar, siyasi ve sosyal beklentiler, kültürel bir ihtiyaç vb. Bu harekete geçirici dürtü, beraberinde gerekçelendirilmeyi ve toplumun geneli için bir yakınlık ve dayanışmayı, bireyler bazında ise kendilerinden bir şeyler bulabilecekleri (aidiyet, güven, anlama, kendini geliştirme vb.) bir hikâye yazımını zorunlu kılar. Toplumun geneli için yukarıda bahsedilen 'yakınlık' ve 'dayanışma' duygularının pekiştirilmesi elzemdir, zira anlatının kendisi kişinin kimliğinin temel bir unsurudur ve toplumun geneli için ihtiyaç duyulan bu iki duygu esasen bireysel bazdaki beklentilerin de toplamıdır. Bundan dolayı anlama; kişinin çevresini ve çevresinde olup bitenleri anlamlandırmayı, kontrol; kişinin kendisini ve çevresini yönetmede etkili hissetmesini, kendini geliştirme; kişinin olumlu yönde ilerlemeye paralel öz saygısını geliştirmeyi, güven; kişinin yaşadığı coğrafyanın güvenli bir yer olduğunu hissetmesini ifade etmektedir (Fiske, 2010: 16-22). Hem bireysel hem de toplumsal bazda karşılanan gereksinimler beraberinde anlatının nihai amacına ulaştığını da göstermektedir.

İkinci aşamada anlatı materyali veya malzemesi gelmektedir. Yukarıda sözü edilen amaca uygun malzemeleri bir araya getirmek ve doğru bir kurgu ve sırayla kitleye aktarmak. Anlatıyı gerçekleştirecek olan siyasi figürlerin, lider vb. öncelikle kim olduğunu, değerlerinin ve hedeflerinin ne olduğunu ve insanlara duymak istediklerini sunmada neden diğerlerinden daha iyi olduğunu aktarmak adına öncelikle bir ideolojik arka plana ihtiyaç duyulmaktadır. İdeolojik arka plan ekseninde, ideolojinin savunucusu olan figürlerin ön plana çıkartılması esastır. Hatta hikâye doğrudan bir aktör çevresinde de inşa edilebilmekte, bu aktör (lider) için gerçeklikle bağlantısı olmayan ve fakat duygusal açıdan ilgi çekici sıfatlar yüklenebilir (glittering generalities). Bu gibi süreçlerde kitle ile lider arasında duygusal bir bağ oluşturma amacı vardır. Lakin Ricoeur'a göre anlatıcının, aktörleri veya kimler olduğu kadar, aynı

zamanda anlatıdan kimlerin acı çektiğini de ortaya koyması beklenir (1990: 194). Siyasi anlatılar, bazı siyasi amaçlar için ikna edici hikâyeler olarak tanımlanmaktadır. Bir politika anlatısının bir ortamı, bir olay örgüsü, karakterleri (lider, takım ya da karşıtlık noktasında bir kötü adam veya mağduriyet noktasında kurban vb.) anlatının süslendiği kültürel birtakım unsurlar (mitler, ritüel, sembol, pratikler vb.) vardır ve tercih edilen bir politika sonucuna doğru ilerleme hedefindedir (Shanahan vd. 2011: 539).

Anlatı etkinliğinde ise olayların seyri ve akışının doğru zaman ve yerde aktarımı esastır. Etkinlik ve hareketlerin merkezinde ise ortaya konan dürtünün farklı şekillerde anlatılması ve aktarılmasıdır. Amaç, savunulan fikri çok fazla tekrarlayarak (ad nauseam) popüler hale getirmektir. Beraberinde amaç veya dürtü etrafında daha fazla insan çekmek ve insanları, herkesin yaptığı bir şeyi, ama rızası içinde ama zaman zaman rızası dışında yapmaya zorlamaktır (bandwagon effect). Siyasi açıdan anlatılara bakıldığı vakit olayların bir hikâye halinde sıralanmasından uzaklaşarak kavramlar icat etme ve bunları çok yönlü bir kavramsal söylemin parçası olarak düzenleme sanatına doğru yöneldiğini görmek mümkündür. Anlatı fikri, çoğu zaman rasyonel ve duygusal mesajlarla hedef kitlenin zihnine iletilir ve kişinin bakış açısını ve algısını değiştirme ve anlatı fikrinde kodlanmayı istenen niyete uygun şekilde hareket etmesini sağlama amacı gütmektedir.

Siyasi açıdan anlatılar, “siyasi aktörlerin geçmiş, şimdi ve geleceğe dair ortak bir anlam inşa etmelerinin bir aracıdır; uluslararası politikanın, yerel ve uluslararası aktörlerin davranışlarını şekillendirmesi için bir araçtır” (Miskimmon, vd. 2017: 2). Ne var ki gözden kaçırılmaması gereken husus Ricoeur tarafından şöyle dile getirilmektedir “Anlatı, birilerinin başkalarına karşı güçlü olduğu ve dolayısıyla üstünlüğünü haklı çıkarma gayreti içine girmeleri durumunu değil, aksine birliktelik bilinci ile güçlü olmanın erdemini taşımaktadır” (1990: 167). Gerçekte anlatıların kişileri güçlendirmek için ne kadar kolay kötüye kullanıldığı da görülmektedir. Suriye’de birçok sesin aynı anlatının parçası olabileceği düşünülürken tam aksi yönde gelişmeler yaşanmıştır. Ricoeur’un (1992) yaklaşımı, anlatı süreci ile yaşanmış gerçeklik arasındaki bağlantıyı kurarken, kimliğin kalbinde diyalektik bir ilişki kurmakta, kişinin kendi hakkındaki bilgisinin yorumlayıcı olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Çatışma, karmaşıklık ve belirsizlik karşısında istikrar sağlamayı amaçlayan bir yorumlamadır.

3. SURIYE ÖZELİNDE ANLATILARIN SAVAŞI

Sadece Suriye ile sınırlı olmayan, aslında Arap Baharı ile başlayan süreç birçok Ortadoğu ülkesi için anlatıların yeniden ele alındığı veyahut yeni baştan yazıldığı bir alan haline gelmiştir. Hâlihazırdaki rejimlere karşıt gelişen söylemler beraberinde yeni anlatıların ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılmıştır. Altman’ın ifade ettiği gibi “anlatılar genellikle bir yükseliş ve düşüşü, bir kaybı veya toparlanmayı ya da bir arzu ve edinimin temsili olarak anılmaktadır” (2008: 11). Bugün Suriye için tartışılanlar da rejim değişikliğine giden sürecin esasen 2000’lerin başı ile birlikte yeni bir anlatı ile başlaması veya başlatılmasıydı. Suriye’de birbirine sebep sonuç ilişkisi içinde bağlı temelde üç anlatıdan söz etmek mümkündür. Korku anlatısına karşıtlık ekseninde özgürlük ihtiyacı, özgürlük ihtiyacının dönüştüğü mücadele anlatısı ve mücadele sonrası özgürlüğün gerçekleşmesi adına yazılmaya çalışılan yeniden toplum inşası anlatısı. Esasen ilk başlarda anlatının dürtüsü doğru olmakla beraber ki buradaki harekete geçirici dürtü ‘özgürlük’ ihtiyacıydı, ne var ki anlatı materyali ve etkinliği doğru gerçekleşmediği için ülke epey bir süredir savrulmaktadır. Anlatı kurgusundaki eksiklikler her ne kadar Esed rejimine muhalif olma noktasında birleşse de rejimin bertaraf edilmesi sonrası ne olacağı sorusuna yanıt veremediği için başarısız olmuştur. Dahası Suriye’deki farklı grup ve bileşenleri bir araya getirebilecek ortak bir anlatının hayata geçirilememiş olması bugünkü Suriye’yi özetler durumdadır. Çünkü anlatı, bir ulusun tarihini yazmanın ve kolektif hafızasını korumanın bir yolu ve dahası bireysel ve kolektif kimlikleri ifade etmenin de bir tezahürüdür.

3.1. Esed Rejimi ve Korku Anlatısı

2000’lerin başında babasından Devlet başkanlığı görevini devralan Beşşar Esed umut vaat eden bir lider olarak görülmüştür. Esed’in Batı’da eğitim almış bir göz doktoru olması, Suriye’nin modern yüzü olacağı ve ülkeyi modernleştireceği düşünülmüştür. Zira göreve gelir

gelmez bir dizi reform taahhüdünde bulunmuştur. Hem siyaset hem de ekonomik alanda bir takım liberal adımların atılacağı sözü verilmiş olsa da gerçekleşmeyeceği kısa süre sonra anlaşılmıştır. Oysa uzun süredir siyasetin dışına itilmiş olan toplumun beklentisi çok fazlaydı ve çok geçmeden verilen sözlerin tutulmadığı görülünce büyük bir hayal kırıklığı yaşanmıştır. Esasen 2011 yılında başlayan protestoların, 2000'lerin başında yaşanan bu hayal kırıklığının bir neticesi olduğu söylenebilir. Özellikle 2005 yılında imzalanan Şam Deklarasyonu³, toplumun isteklerini ortaya koyar nitelikte olsa da rejim tarafından görmezden gelinerek, imzacıları tutuklanmış ve korku siyaseti hâkim olmaya başlamıştır. Sosyolojik açıdan bakıldığında Esed rejiminin mensuplarının bir azınlık grubu olan Arap Alevilerden oluşmakta, toplam nüfusa oranla %12'lik bir dilime tekabül etmektedir. Ne var ki azınlık olan bu grubun hem siyaset hem bürokrasi hem de askeriyede hâkim güç olması, zamanla toplumun diğer bileşenlerinin yok sayıldığı ve korku siyaseti ile sindirildiği bir yönetim anlayışını benimsemiştir.

Daha yakın geçmişe bakıldığı vakit, Suriye için geçerli resmi anlatıyı tek gerçek anlatı olarak kabul etmek durumunda kalan kitleler, bugün için yenisini yazmak durumunda kalmıştır, ilk adımsa Esed rejimi tarafından yerleştirilen korku duvarı anlatısına bir karşı çıkış ve 'biz de varız' deme gayretidir. Farklılıkları görmezden gelerek bastırma amacıyla kullanılan korku anlatısının aşılmasının ilk adımı ise 'anlatı dürtüsünü' hareket geçirmektir. Bu dürtü yıllarca süren suskunluk ve Esed rejimi altında korku siyasetinin baskısından kurtulmayı ifade eden bir eylem ve protesto biçiminde ortaya çıkmıştır. Zira baskıcı bir rejim altında, siyasal olarak kendini ifade etmenin imkânsızlığı beraberinde karşıt bir anlatıyı (bu noktada teşebbüsü) doğurmuştur.

"Suriyeliler korkuyla nasıl başa çıktıklarını ve ona nasıl meydan okuduklarını anlattıkça, daha önce hayatlarını kısıtlayan ve onları donuk ve anlamsız hale getiren zincirleri gevşettiler. Hikâyelerini anlattıklarında ve hayatlarını şekillendiren olaylara katıldıklarında, kendileri siyasi aktörlere dönüştüler" (Al-Khatib, 2021).

Esed iktidarı araç olarak korku ve sindirme anlatısını sıkı bir kontrol ve istihbarat ile uzun yıllar sağlamıştır. Amaç ise kitlelerin zihinlerine ve dahi hafızalarına mutlak itaat etmeyi yerleştirmektir. Bir lider kültü etrafında yaratılan biat kültürü ebedi lider olarak Hafız Esed zamanında başlamış ve oğlu Beşşar Esed ile devam ettirilmiştir. Öyle ki Suriye'nin kaderi lider ile özdeşleştirilmiştir. "Esed'm Suriye'si," "Allah, Suriye, Beşşar ve hepsi bu" (Ismail, 2011: 542) gibi söylemlerin propaganda biçiminde kullanılmasının sebebi bu olmaktadır. Rejimin ortaya koyduğu anlatı 'itaat', 'yaptırım' ve 'suç ortaklığı' kavramları üzerine kuruludur. Bireylerin hem Baas partisi hem de liderine mutlak itaatini sağlamak. Amaç ise lider ve halk arasında sıkı bir ideolojik bağın kurulmasıdır. Hedef ise ulusal birliğin sembolü olarak liderin etrafında şekillenen ve ülkenin saygınlığını ve onurunu hem içeride hem dışarıda yansıtabilecek olan bir lider figürü yerleştirmektir. Kassab ve Al-Shami (2016) Hafız Esed'a atıfla birey ve lider arasındaki bağı şöyle tanımlamaktadır "Resmi kültür büyük ölçüde sadakat ve itaatın koreografili gösterilerinden oluşmaktaydı. En büyüğü spor stadyumlarında gerçekleşir ve binlerce kişinin kendi kimliklerini silerek liderin muazzam temsillerini oluşturmasını içerirdi" (s. 164).

Esed rejimine bağlılık gösterilmediği takdirde ise yaptırım mekanizmaları devreye girmektedir. 1963 yılından beri yürürlükte olan sıkıyönetim, rejimin bir baskı enstrümanı olarak kullanılmıştır. Çünkü başta yönetim olmak üzere bürokraside ve özellikle güvenlik birimlerinde Aleviler yer almaktadır. Azınlık grubunun ülkede düzeni sağlamanın en kolay yolu ise toplumun üzerinde tahakküm kurmaktır. Bunun yegâne yolu ise bir yandan Cumhuriyet Muhafızları diğer yandan gizli polis (*Mukhabarat*) servisini kullanarak toplumun sindirilmesidir. Sindirilen toplumun gelişmeler karşısındaki sessizliği zımnen bir suç ortaklığını da ortaya çıkarmıştır.

³ Özgür bir ortamda düzenli yapılması istenen seçimlere dayalı bir demokrasi çağrısıdır.

Ricoeur'un (1992) ifade ettiği gibi anlatı uyumsuz bir bilgi kümesine anlam yükleyebileceği gibi, tam tersi kaosu da askıda kalma olasılığını taşımaktadır. Suriye özelinde düşünöldüğü vakit kaosu on yıldan fazla sürdüğü ve belirsizliğin bugün dahi bir ölçüde devam etmesinin sebebi, korku anlatısına karşıt bir anlatının oluşamaması durumudur. Zira birçok kişı ve grup belirsiz ve kaotik bir geleceğe kıyasla statükoya bağlı kalmayı tercih etmiştir, dolayısıyla gönölsüz de olsa korku anlatısına bir şekilde iştirak etmeyi ya da en azından sessiz kalmaya devam ederek katkı sunmuştur. Esed rejiminin korku anlatısının sembolü ise Sednaya hapishanesi olarak bilinen rejimin infaz ve işkence merkezidir. Bir başka deyişle “ölüm kampı” olarak bilenen hapishane, Esed rejiminin sergilediği vahşeti her daim hatırlatması adına korku siyasetine hizmet eder şekilde kullanılmıştır. Zira rejimin sorgulanması veya eleştirilmesi durumunda son durağın Sednaya olacağı zihinlere yerleştirilmek istenmiştir. 2011 yılında başlayan protestolar ise ‘korku duvarı anlatısı’ ve onun sembolü olan Sednaya hapishanesine karşıt gelişmiştir.

Esed rejimi her zaman olduğu gibi tabandaki rahatsızlığı dikkate almayarak, farklı kesimlerden gelen eleştiri ve protestoları baskı ile ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Esasen rejim bir sarmalın içine düşerek, aşırı güç kullanımı beraberinde daha fazla protestoyu getirirken, olayların hızla başka şehir ve bölgelere yayılmasını da sağlamıştır. Şiddetini arttıran baskı herkesi kapsayacak şekilde ulusal bilinç oluşturmak yerine, mezhepsel bölünmeyi daha da derinleştirmiştir. Oysa 2011 yılında henüz protestoların yeni başladığı bir dönemde “Sünni, Alevi, Kürt veya Arap değil, hepimiz sadece özgürlük istiyoruz” (International Crisis Group, 2011: 8) sloganı beklentinin kimliklerden azade yalın bir özgürlük arayışı olduğunu göstermekteydi. Özgürlük arayışı içinde şekillenen protestolar kısa zaman zarfında kitlesel muhalefete ve en nihayetinde devrime dönüşürken, rejim korku anlatısını, bu defa devrimi ‘mezhepleştirmek’ üzerine kurgulamaya başlamıştır.

İlk çıkış noktası ise Dera şehrindeki öğrencilerin okul duvarına yazdıkları “halk rejimin düşmesini istiyor” yazısı neticesinde tutuklanmaları ve işkence gördüklerine dair haberlerin hızla yayılması sonucu kitle gösterilerine dönüşmesiydi. Göstericilerin istekleri başta tutukluların serbest bırakılması, özgürlüklerin genişletilmesi ve yolsuzlukların önüne geçilmesiydi. Rejim ise farklı bölgelerden gelen reform taleplerine kulaklarını kapatarak görmezden gelmiştir. Dahası Esed rejimi, askeri ve sert tutumlar (işkence, insan kaçırma, öldürme vb.) olarak göstericileri bastırmaya çalışmış, olayların daha da büyümesine sebebiyet vermiştir. Tüm bunlar yaşanırken, ironik olan Mahkeme’nin öğrencileri “ulusal morali zayıflatma ve devleti tehlikeye atma” (International Crisis Group, 2011: 10) suçuyla yargılaması olmuştur.

Böylesi bir korku siyaseti ile beslenen bir anlatıdan çıkan toplumun travmatize olması, şiddetin şiddeti doğurduğu bir ortama evrilmesine yol açmıştır. Çünkü “öznenin kendi hakkında tutarlı ve kabul edilebilir bir hikâye inşa ederek kendini tanıdğı” (Ricoeur, 1998: 247) argümanı eksik kalmıştır. Ricoeur’un “anlatı kimliğinin, yaşamın genel yapılandırması içindeki değişimi açıklayabileceği ve öznenin hem kendi yaşamının yazarı hem de okuyucusu olabileceği” (1988: 247) argümanı, rejimin zayıflaması beraberinde Suriye’de öznenin kim olduğunu düşündürmektedir. Esed rejimi altında ve korku esareti içinde olan kitlenin başarısı zihinlerdeki esaretten kurtulma cesareti göstermesi bakımından önemlidir. Bu sebeple başlangıçta protesto gösterisi şeklinde başlayan olaylar yerini topyekün bir devrime dönüştürmüştür.

Neticede küçük gruplar halinde sivillerin de silahlı yanıtı ile birlikte reform talepleri, yerini rejim yanlısı ve karşıtı kutuplaşmasına itmiştir. Bir tarafta öğrencilerin “halk rejimin düşmesini istiyor” duvar yazısı etrafında toparlanmaya başlayan muhalifler, diğer taraftan “Esed veyahut hiç kimse,” “Esed yoksa ülkeyi yakarız” söylemlerinde bulunan rejim yanlıları. Dolayısıyla rejim tarafından dayatılan korku anlatısı yerini rejim muhalifi ve rejim yanlısı şeklinde iki ayrı anlatıya bırakmıştır. Şiddet içerikli ve uzlaşmaz bu karşıt anlatılar çok kısa bir zaman diliminde ülkeyi iç savaşa götürmüştür. Toplumun tüm kesimlerini kapsayacak ulusal birliğe hizmet edecek adımlar atmak yerine Esed rejimi mezhepsel ayrışmaları daha da

körüklemiştir. Dolayısıyla bir yanda devrim anlatısı, diğer yanda rejimin devrimi mezhepleştirdiği bir karşıt anlatı haline dönüşmüştür.

3.2. İç Savaş ve Mücadele Anlatısı

Başlangıçta her ne kadar rejim ve ‘korku anlatısına’ karşıtlık üzerine kurulu muhaliflerin ‘özgürlük anlatısı’ olsa da kısa bir zaman içinde Suriye başka anlatılara da ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Rejime muhalif olan farklı kesimlerin anlatının içinde yer bulma arayışları ya da kendi anlatılarını ortaya çıkarma gayreti içine girdikleri görülmektedir. Muhalif gruplar arasında derin ayrışma ve çatlaklar rakip ittifaklar ve üstünlüğü sağlama adına mücadele içine girilen bir anlatılar savaşına dönüşmüştür. Rejimin yaşadığı güç kaybı beraberinde siyasal boşluk getirirken, farklı anlatıların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Aynı koşullar kümesinden farklı anlatılar üretme olanağı, siyasi rakiplerin, hükümetlerin ve teröristlerin neredeyse aynı anda farklı hikâye ve anlatı versiyonlarına sahip olmalarını sağlamaktadır (Graef, 2018). Bu süreç, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki ilişkiyi yeniden yapılandıran söylemsel bütünlükler (anlatılar) ile sonuçlanmaktadır (Graf, 2018). Ne var ki, Suriye’de verilen mücadelelerin neticesi ortaya konmaya çalışılan anlatıların yapıcı olmaktan çok yıkıcı etkileri olmuştur.

Suriye ordusundan kaçan askerlerin Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ismi altında birleşmeleri ve ÖSO’nun savaşan silahlı muhaliflerin liderliğini en başta üstlenmiş gibi görünse de kısa bir zaman içinde farklı silahlı gruplar da ortaya çıkmıştır. El-Kaidenin bir uzantısı olan Nusra Cephesi ismiyle bir grup rejimle çatışmaya girmiştir. IŞİD ismiyle ortaya çıkan bir başka grup, mehdinin gelişinin müjdelendiği ve hilafet çağrısı etrafında kitleleri kontrol etmeye başlayan bir anlatı ortaya koymaya başlamıştır. Öyle ki peygamber mührünün orijinal işaretini taşıyan siyah bayraklar kullanarak kitleleri bu hilafet anlatısına katılmaya çağırılmış bir vakit sonra şiddet içerikli eylemleri neticesinde ise bazı grupları destek vermeye mecbur bırakmıştır. Suriye ve bir ölçüde Irak topraklarında tutunan grup, halifelğin başkenti olarak Rakka’yı ilan etmiştir. Ne var ki Esed rejiminin korku anlatısını, cihat çağrısı eşliğinde tekrarlamaktan öteye gidememiştir. Her ne kadar hilafet söylemi ile bir anlatı oluşturulmaya çalışılsa da içerdiği şiddetten ve yaydığı korkudan ötürü tabana yayılma gösteremediği gibi karşıt anlatılar oluşturmuştur. Ricoeur’un “eylemde bulunan kişi ile eyleme maruz kalan kişi arasındaki temel asimetri, güçlü failin şiddetiyle sonuçlanıyor” (1992: 145) sözünü de hatırlamakta fayda vardır. Öyle ki bu ve benzeri silahlı gruplar, Esed rejiminin anlatısının bir parçası haline gelmiştir. Aşırılıkçı grupların yükselişi kısmen Esed rejiminin korku anlatısının bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Çünkü Esed rejimi, laik yönetim ile olası Selefi-cihatçı bir alternatif durumunda insanların ne ile karşılaşabileceğini ortaya koymak istemiştir. Esasen rejime karşı geliştirilen anlatıyı, bir ölçüde araçsallaştırarak lehine çevirme gayreti içine girmiştir. Rejimin hedefi, devrimi “özgürlük” anlatısından uzaklaştırmak ve mezhepsel bir çatışmaya dönüştürmek ve bu yolla kendini acımasız bir Sünni çoğunluğa karşı farklılıkları korumaya çalışan bir rejim olarak anlatma çabasına girmiştir. Rejim, Sünni çoğunluk algısını ‘korkutucu’ olarak nitelendirirken, anlatıyı kontrol etme yeteneğini güçlendirmeye, diğerlerinin de (karşıt anlatı oluşturma) yeteneksizliğini (De Fina ve Georgakopoulou, 2012) lehine çevirmeye çalışmıştır.

Daha şiddetli bir Selefi-cihatçı ideolojiyi benimseyen ve toprak ele geçirmeye ve kendi devletlerini kurmaya odaklanan cihatçıların yükselişi beraberinde topraklarının bir bölümü yabancı ülkelerle (A.B.D, İsrail, İran, Türkiye) iş birliği içinde olan farklı cihatçı gruplar tarafından kontrol edilmesi, anlatının öznesinin kim olduğu sorusunu belirsizliğe itmiştir. Ricoeur (1992) “çatışan anlatıları ve bunların ardındaki niyetleri, deneyimleri dinlemenin önemi büyüktür” (s. 256) çünkü dinlemenin olduğu her yerde anlatanın ve dinleyenin tanınması vardır. Diğerinin anlatısını dinlemeyi reddetmenin olduğu her yerde tanınma eksikliği vardır. Tarafların çatışma psikolojisi içinde birbirlerini yok saymaları beraberinde dış güçlerin sahada daha fazla yer bulmalarına yol açarken, anlatıların belirsizliği beraberinde daha fazla kargaşa getirmiştir. Dahası çatışmaların müzakereye açık olmayan bir tavırla devamı daha fazla çatışmaya yol açmıştır. Rejim ise çatışmalara aynı sertlik ile devam ederken, korku anlatısını da devam ettirmiştir. Muhalifleri Sünni radikal İslamcılar,

aşırılıkçılar gibi isimlerle betimleyip, dış destekli komplocular olarak nitelendirmeye başlamıştır. Rejimin nihai hedefi ise Sünni olmayan topluluklara karşı bu silahlı grupların vahşet yaşattıkları korkusunu yaymaktır.

Suriye'deki iç savaşın derinleşmesi hem rejim yanlısı hem de rejim karşıtı güçleri dış sponsorlara bağımlı hale getirmiştir. Büyük güçlerin katılımı ile beraber Suriye bölgesinin jeopolitik rekabetlerinin⁴ yaşandığı bir savaş alanı haline gelmeye başlamıştır. Öyle ki, rejimin kendisi de dış destek arayışı içine girerek, doğrudan Rusya, dolaylı olarak İran'dan destek alarak içeride gücünü yeniden tesis edebilmenin yoluna gitmiştir. Rusya silah yardımı ve hava savunma sistemi konuşlandırmış özellikle 2015 ve 2016 yıllarında isyancı gruplara karşı hava gücü üstünlüğü ile askeri harekâtlarda bulunarak rejime destek vermiştir. Dolaylı olarak İran ise Hizbullah üzerinden hem silah hem de askeri yardımda bulunarak destek vermiştir.

Esed rejimi, Rusya ve İran desteği ile toprakların bir kısmını geri almaya ve ülkenin büyük bir kısmındaki kontrolünü sağlamayı başarmıştır. 2016'nın sonuna kadar Halep de dâhil olmak üzere büyük şehirleri ve Suriye'nin stratejik bölgelerini geri almayı başarmıştır. 2017'de hükümet gücünün (dışa bağımlı) yeniden sağlanması beraberinde 2018'in ortalarına doğru Şam'ı çevreleyen stratejik bölgeleri de geri almıştır. Dış destek ile (özellikle Rus desteği) ulaşılan kazanım, aslında rejimin çok görmediği veya görmek istemediği bir kayba dönüşmüştür. Çünkü Esed rejimi anlatıcı ve etken olmaktan çok edilgen ve güçsüz görülmeye başlanmıştır. Zira yukarıda belirtilen kazanımların Rus desteği olmadan gerçekleşmeyeceği anlaşılmıştır. Bu, beraberinde 'otonomi' vs. 'heteronomi' (Ricoeur, 1992, s. 275) tartışmalarını getirmiştir. Esed rejimi anlatının öznesi olmaktan çok, kendisi dışında bir güç tarafından etkilenen, idare edilen, etkisi altında kalan bir nesne durumuna düşmüştür. Esed ve 'korku anlatısı' yerini Rusya ve İran'ın üstlendiği, Batı müdahalesine karşı, Suriye'nin egemenliğini destekleyen ve terörizmle mücadele edildiğinden söz eden birleşik bir anlatıya dönüştürmüşlerdir. İran, Suriye'deki olayları sözde 'direniş eksenine karşı bir 'Amerikan-Siyonist komplo' olarak çerçevelemeye çalışırken, Rusya NATO'nun 'kontrollü kaos' ve Batı hegemonyası stratejisinin bir parçası olarak (Jimenez-Blanco, 2024) aktarmaya çalışmıştır. Rusya'nın desteğini çekmesiyle beraber 2024 yılı sonunda ve on günlük bir zaman diliminde muhaliflerin Şam'a girmesiyle Esed rejiminin çok kolay bir şekilde devrilmesi neticesinde tamamen dış destekle ayakta kalmaya çalıştığını ortaya koymuştur. Post-Esed veya post-çatışma dönemine girilen Suriye'de yeni bir anlatının nasıl oluşturulacağı üzerine tartışmalar yürütülürken, ortak bir anlatının ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır, zira Suriye'de dış güçlerin farklı çıkar ve beklentilerinin yol açabileceği olası kutuplaşmaların veya parçalanmaların önüne geçmenin de yegâne yoludur.

Siyasi anlatılar açık uçludur ve her zaman bir çözüm sunmayabileceği gibi, kitlenin sonucun ne olacağı konusunda bir rol oynamasına olanak ta tanıyabilmektedir. Nihai hedef belirlenmediği için hedef kitlenin bu anlatıya katılması, sonucun ne olacağını belirlemeye yardımcı olması için bir davet olarak da nitelendirilebilir (Corman, 2013). Savaş ve çatışma mirasının özellikle toplu travma boyutunda toplumsal kimlik inşasında derin izler taşıması ve nesiller boyunca süreceği düşünülürse, çatışma sonrası toplum inşasının tesisinin ne kadar hassas bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu sebeple Suriye'deki farklı ideolojik ve toplumsal kesimlerden gelen bireylerin bir araya gelerek Esed rejiminin işlediği vahşeti öncelikle kınaması sonrasında benzer olayların tekrarlanmaması adına uzlaşi zeminine katkı sunması gerekmektedir. Öncelikli hedef ise Baas rejimi kurumlarının ortadan kaldırılması, güven ortamının tesisi beraberinde uzlaşi neticesinde ortaya konacak bir Anayasal metindir.

⁴ Altı yabancı aktör askeri olarak dâhil olmuştur: İran, Hizbullah ve Rusya Esed'i destekliyor; ABD, IŞİD'e karşı ve Kürt liderliğindeki Suriye Demokratik Güçleri'ni destekliyor; Türkiye, Suriye Ulusal Ordusu'nu destekliyor (hem Türkiye hem de ABD, Esed'e karşı hareket ediyor); ve İsrail, Hizbullah ve İran güçlerini hedef alıyor.

3.3. Çatışma Sonrası Toplumun Yeniden İnşası Anlatısı

Beşşar Esed'in ani bir şekilde devrilmesi ve yerine İslamcıların liderliğindeki bir geçiş hükümetinin oluşturulması hem sevinçle hem de ihtiyatla karşılanmaktadır. Tarafların rızasına zımnen dayalı bir geçiş süreci ve hükümetinin oluşturulduğu görülmektedir. HTŞ'nin lideri, ulusal bir hükümet kurmaya çalışırken ılımlı birtakım mesajlar vermekte ve dışlayıcı değil kapsayıcı bir siyaset izleyeceklerinin sözünü vermiş olsa da geçmişteki birtakım bağlantıları soru işaretlerine yol açmaktadır. HTŞ lideri Ahmed al-Sharaa geçici başkanlık görevini üstlenirken, geçici hükümeti kurma çalışmaları ve beraberinde yeni hazırlanacak Anayasa için çalışmaları başlatmıştır. Ricoeur'in dediği gibi "tarihin kazaları Anayasal bir boşluk yarattığında, 'iyi' bir Anayasa arayışı yüksek düzeylere çıkmaktadır" (1992: 259). Çatışma ortamında uzaklaşarak uyum atmosferi içerisinde müzakere sürecinin yönünü belirleme arayışı, toplum tarafından benimsenerek bir Anayasa metni ile nihayetlenmelidir. Yeni anlatının oluşumuna zemin yaratacak olan ise 13 Mart tarihinde geçici Anayasanın kabul edilmesidir.

HTŞ temsilcileri, Suriye'deki dini ve etnik azınlıkların hak ve özgürlüklerini koruma sözü vererek, ilk somut adımı Şam'da düzenlenen 'Ulusal Diyalog Konferansı' ile gerçekleştirmeye çalışmıştır. HTŞ lideri Ahmed al-Sharaa konferansı "tarihi bir fırsat" olarak nitelendirirken "bugün yaşadığımız her anı halkımız ve milletimizin çıkarlarına hizmet etmek, evlatlarımızın fedakârlıklarını onurlandırmak için kullanmalıyız" (Al-Sharaa, 25 Şubat 2025) ifadesi dikkate değerdir. Esed rejimi zarfında mağdur olan kesimlerin, yine benzer bir şekilde görmezden gelinmesi ya da yok sayılması aynı neticeleri doğuracağından, geçiş hükümetinin şeffaf ve kapsayıcı olması hem tarafları hem de ortaya koymaya çalıştığı 'ulusal diyalog' anlatısını güçlendirecektir. Zira konferansa katılmayıp protesto eden taraflarda söz konusudur. Suriye Demokratik Güçleri (SDG) adı altında Suriye'nin kuzeyi ve doğusunda faaliyet gösteren, Şam yönetimi tarafından silahlı grup olarak görülen yapı konferansa katılmadığı gibi sonuçlarını yok sayacağını açıklamıştır. Bu kadar önemli bir belge hazırlığında olan bir toplumun ciddi bir tartışma yapılmaması nedeniyle şeffaflığı ve dışlayıcı bir biçimde ele alınması ihtiyatla karşılanmaktadır.

Hâlihazırda devrimin sağladığı geçici meşruiyet (revolutionary legitimacy) anlatısı kabul görmekteyse de kısa bir zaman içinde kalıcı çözümler sunulmadığı takdirde sorgulanması kaçınılmazdır. Bunun yegâne yolu ise kısa bir zaman öncesine kadar çatışan tarafların diyalog içine girmeleri ve müzakere etmelerinden geçmektedir. Dığeym (2025) "Suriyelilerin 1950'den beri bir diyalog ortamı bulamadığını ve şimdi bunu gerçekleştirmek için fırsat yakaladıklarını" belirtirken "Sadece bu diyalogun gerçekleşmesi bile, sonuçlarından bağımsız olarak, hayallerini gerçekleştirdikleri anlamına gelir" ifadesi ile ulusal barışın tesisi ve tüm tarafların bir araya gelerek oluşturulmaya çalışılan anlatıya katkı sunmalarının önemine işaret etmektedir. Zira geçici hükümete şüphe ve tepkiyle yaklaşan gruplar da mevcuttur. Suriye'de HTŞ'ye karşı olanlar da dâhil olmak üzere çok sayıda silahlı grup bulunmaktadır. Ülkenin istikrarını sarsmak için azınlıklara saldıran ve güvensiz bir ortam yaratmada çıkarı olan yabancı savaşıların, İslamcı aşırılıkçıların ve hatta Esed rejimi destekçilerinin varlığı, HTŞ liderliğindeki yönetimin karşılaştığı en büyük sıkıntı olarak gözükmektedir. Bu tehlike, rejim yanlılarının ve Alevilerin yoğunlukta olduğu Lazkiye ve Tartus'un bazı bölgelerindeki geçici hükümet güçlerine karşı 6 Mart'ın geç saatlerinde daha önce görülmemiş büyüklükte baskın ve saldırılar başlatmasıyla kendini göstermiştir. Amaçsa diyalog atmosferini sekteye uğratmak ve çatışma ortamını yeniden başlatmaktır. Geçici hükümet çok sert bir şekilde isyanı geri püskürtmüştür. Ne var ki gelişmelerin Suriye gibi çok etnikli ve dinsel açıdan çeşitli bir ülkede Alevilere yönelik genel bir katliama dönüşmesi potansiyeli de vardır.

Ulusal Diyalog konferansına katılmayan ve Suriye'nin kuzeyinde gücü elinde bulunduran SDG ile geçici hükümet arasında 10 Mart günü sağlanan mutabakatta ise Suriye'nin birliğine vurgu yapılarak, "Suriye'nin kuzeydoğusundaki tüm sivil ve askeri kurumların, sınır kapıları, havaalanı, petrol ve doğalgaz sahaları dâhil olmak üzere Suriye geçici hükümetinin yönetimine dâhil edilmesi" (Aljazeera, 10 Mart 2025) kararlaştırılmıştır. Taraflardan birinin daha ulusal diyaloga dâhil edilmesi, geçici hükümetin meşruiyeti açısından

önemlidir. Bir başka taraftan geçici hükümetin Suriye'nin tamamında otorite tesis etmesi, kolektif bir anlatı gerçekleştirmek adına da elzemdir.

Geçici Başkan Al-Sharaa beş yıllık geçiş dönemini kapsayacak geçici Anayasayı imzalarken “Suriye için zulmün yerini adaletin aldığı yeni bir tarih olmasını umuyoruz” (Gritten, 2025) ifadesini kullanmıştır. Geçici Anayasa, önceki anayasada olduğu gibi, cumhurbaşkanının dininin İslam olduğu ve İslam hukukunun yasamanın temel kaynağı olduğu belirtmektedir. Geçici Anayasanın en tartışmalı maddesi “Devlet başkanının Müslüman olması gerektiği” (Anayasa, Madde 3) maddesi ve yine tüm yürütme yetkilerinin kendisinde olacağı, tartışmaları körüklemiştir. Beraberinde seçimler yapılncaya kadar üçte biri cumhurbaşkanı tarafından atanacak bir halk meclisinin, tüm yasama işlerinden sorumlu olacağı yine tartışma konusu haline gelmektedir (Anayasa, Madde 24). Tartışmanın merkezinde cumhurbaşkanının yetkilerinin fazlalığı ve üçüncü kuvvet olması beklenen yargı erkine yine yargıç atama yetkisinin cumhurbaşkanlığına bırakılmış olması bir başka tartışma konusudur. Ricoeur'in “Kurumlar derken, birlikte yaşama isteğinin çeşitli yapılarını, bu amaçla sürekliliği, uyumu ve farklılığı güvence altına alan yapıları kastediyorduk” (1992: 227) ifadesine zıt birtakım adımları ihtiva eden geçici Anayasa üzerinde iyileştirme çalışmalarının devam etmesi gerekmektedir. Aksi durumda anlatının merkezine yine “tek adam yönetimi için bir reçete” (Salih, 2025) algısı geçecektir ki “yarım milyondan fazla Suriyelinin daha iyi bir şey uğruna hayatlarını feda ettiği düşünüldüğünde bu çok talihsiz ve trajik olur” (Salih, 2025) algısı toplumda güçlenecektir.

SDG geçici Anayasayı eleştirirken, “Suriye halkının ve Kürtlerden Araplara, Süryanilere, Asurlara ve diğer Suriye ulusal bileşenlerine kadar çeşitli bileşenlerinin ruhundan” yoksun olduğunu belirtmiştir (Aljazeera, 13 Mart 2025). Geçici Anayasanın kapsayıcılığının sorgulandığı bu eleştiride “bir şeyin gerçekleşmesini sağlamak ile bir şeyin gerçekleşmesi arasındaki fark” (Ricoeur, 1992: 62) önemlidir, bazı tarafların süreç dışında kalmaları veya dışında kalmış şekilde hissetmeleri, Anayasa'nın hem teoride hem de pratikte işlevini tam olarak yerine getirememesi sonucunu doğurabilmektedir. Burada gözden kaçırılmaması gereken Ricoeur'un belirttiği üzere “üzerinde anlaşılmış bir Anayasal biçim içinde müzakere kuralları ile meşruiyet ilkeleri” (1992: 259) ayrışmasıdır. Siyasi tartışmalara hâkim olan ‘güvenlik’, ‘özgürlük’, ‘eşitlik’, ‘dayanışma’ vb. kavramları sembolik olarak niteleyen Ricoeur, işlevlerinin “bir devlette yaşama zorunluluğu yerine, belirli bir devlet biçimine olan tercihi haklı çıkarma gayretinde olduğundan bahseder” (1992: 259). Yeni Suriye'nin farklı olacağı, Kürtlerin varlığını tanıyacağı, Kürt dilinin ülkenin Kürt çoğunluklu bölgelerinde resmi dillerden biri olarak kullanılmasına saygı göstereceği yönünde bir umut vardı. Ne var ki bu umutların yerini bir ölçüde hayal kırıklığına bırakmaktadır.

Dolayısıyla Suriye'deki uzlaş zeminini, toplumun birtakım kesimlerine rağmen yapılması uzun vadede sonuç getirmeyeceği, toplumun tüm hassasiyetleri dikkate alındığı vakit ortak bir zeminde örtüşme sağlanacağı gerçeği unutulmamalıdır. Zira ortaya çıkacak olan anlatının temelde uzlaşıya hitap etmesi ve kapsayıcı bir geçişi sunması beklenmektedir. Eley ve Suny'nin belirttiği “ulusal olmak, zamanımızın koşuludur... Bir ulusa ait olmanın, potansiyel olarak kan bağı siyasetine değil, farklılıkların kabulüne, hatta kutlanmasına yol açabilecek bir tür kültürel iyileşme olabileceği yönündeki iyimser değerlendirmelerinin doğru olup olmadığı henüz görülecek” (1996: 32) anlayışı Suriye özelinde düşünüldüğü vakit, çatışma sonrası (post-conflict) süreçte, kimlik anlatısının herkesi kapsama noktasında nasıl gerçekleşeceğini zaman gösterecektir. Ne var ki unutulmaması gereken kapsayıcı olma niyetine ve yöntemine ulaşma samimiyeti adına ne kadar çaba gösterildiği de bir o kadar anlamlıdır. Anlatının merkezine alınması beklenen Anayasanın giriş bölümündeki ifadesi ile;

“Bugün vatan evlatlarına iade edilmiş, onlar da vatanın sütunlarını inşa etmek ve sınırlarını korumak için vatana geri dönmüşken, bu zaferi sağlamlaştırmak, adalet temellerini sağlamlaştırarak, trajedinin tekrarlanmamasını sağlayarak, gelecek nesilleri yeni bir zorbalıktan koruyarak mücadele yolunu tamamlama tarihi sorumluluğu kaçınılmaz hale gelmiştir” (Suriye Arap Cumhuriyeti Anayasası, 2025: 3)

Geçici Anayasanın aidiyet pekiştirmesi yapması önemlidir. Ve fakat bu aidiyet pekiştirmesinin uygulama alanına da taşınması gerekmektedir. Zira önceki Anayasalarda da benzer ifadeler yer verilmesine karşın, sosyal ve siyasal hayatta uygulanmaya koyulmadığı bir gerçektir. Geçici Anayasanın bir yönüyle önceki Anayasalara atıfla hatırlatma yapması da önemlidir. Anayasadaki ifadeyle “Suriye toplumunu çeşitliliği ve kültürel mirası ile karakterize eden kadim ve otantik değerlere ve yerleşik ulusal ve insani ilkelere dayanarak, özellikle 1950 Anayasası olmak üzere önceki Suriye anayasalarının ruhundan ilham alarak sağlam anayasal yönetimin temellerini oluşturma” (Suriye Arap Cumhuriyeti Anayasası, 2025: 4) ifadesi, anlatının merkezinde kalıcı bir Anayasa için çalışmaların süreceği belirtilmektedir. Önceki Anayasalara atıfla aslında tekil bir tarihin ürünü olduğu hatırlatması yapılmakta, kolektif tahayyülün devamının sağlanması adına bağ kurulmaya çalışılmaktadır. Suriyeliler, fikir birliğine varmak ve sağlam bir ortak kimlik oluşturmak için gerekli unsurlara ve potansiyele sahiptir. Ne var ki, bu potansiyelin gerçekleştirilmesi için bu unsurlar arasında anlamlı ve etkili bir bağ kurmak ve tüm tarafları kapsayacak bir anlatı eşliğinde gerçekleşmesi gerekmektedir. 29 Mart günü dini ve etnik kökenlere hassasiyetle dikkat edildiği 23 üyeli kabine ilan edilerek görevine başlamıştır. Ülkenin beş yıllık geçiş döneminde kurulan ilk hükümet, Suriye adına yeni bir anlatıyı ortaya koyacak sürecin de aktörü olarak Suriye’nin tarihi ve hafızasını yansıtacak reformları ve vatandaşlar ile devlet arasındaki güvenin yeniden tesis edilmesi için tüm mekanizmaların uygulanmasını içerecek bir sürecin parçasıdır.

4. SONUÇ

Ulusal amaçlar ve toplumsal uyumu teşvik etmek için siyasi aktörler özellikle çatışma zamanlarında ve sonrasında, toplum üyeleri arasında birliği sağlamak ve siyasi iddialarının meşruiyetini sağlamlaştırmak ve genişletmek için geçmişe dair de izler taşıyan bir resmi anlatı ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Bu çalışmada, Esed rejiminin korku anlatısına karşıtlık üzerinden gelişen mücadele anlatısı, devamında mücadele anlatısının ülkeyi bir iç savaşa sürüklediği anlatılar savaşa dönüştürmesi ve en nihayetinde çatışma sonrası toplum inşasında, iç savaş ve mücadele anlatısının nasıl kullanıldığına değinilerek, Suriye’de mevcut durumun gidişatının nasıl normalleşeceği Ricoeur’un anlatı teorisi üzerinden okunmaya çalışılmıştır.

Suriyeliler yıllarca süren tek görüş ve tek anlatı zihniyetinin hâkimiyeti nedeniyle kendi aralarındaki güven eksikliğinden dolayı ortak bir anlatı inşa edememektedir. Bunun en başat sebebi doğru iletişim olmadan tanınmanın gerçekleşemeyeceği ve nihayetinde mutabakatın da sağlanamayacağı, benzer şekilde güven eksikliğinden ötürü de doğru iletişimin kurulamayacağıdır. Lakin tarafların Esed rejiminin hâkimiyeti nedeniyle siyasi mutabakat sağlayamaması, savaş sonrasında yeni bir fırsatı ortaya çıkarmaktadır. Bu durum aynı zamanda iktidar ile halk arasında uzlaşmayı gerçekleştirmek için de önemli bir fırsat sunmaktadır. Her türlü baskıya karşı koymak tek bir siyasi görüş ya da ideolojiden fazlasını gerektirmektedir. Bu sebeple herkesin rızası dâhilinde, ortak bir hedef ve bilinç içinde kabul edebileceği bir anlatıya iştirak etmesi gerekmektedir. Ricoeur’in ortaya koyduğu anlatısal kimlik, toplumsal açıdan elzem olan yakınlık ve dayanışma duygularını harekete geçirebildiği kadar başarılı olur tezi, Suriye’nin geçmiş anlatıları için geçerli olmayıp, günümüzde mutabakat sağlamak adına yürütülen çalışmalara ışık tutabilir. Bu aynı zamanda Suriye adına ulus inşa sürecine de ciddi katkılar sunabilir. Pek tabi ki Suriye’de geçmişi yok sayarak değil, aksine geçmişi, şimdiyi ve geleceği kapsayacak ve çatışma olmaksızın, kaygıları dikkate alan, beklentileri karşılayan bir kimlik anlatısını ortaya koymak durumundadır.

EXTENDED ABSTRACT

In Syria although the majority of the Muslim population is Sunni Arabs, it remains multi-ethnic with many ethnic and religious groups such as the Kurds, Armenians, Assyrians, Christians, Druze, Alawite Shiites and Arab Sunnis. In such diversity, it is important to focus on how to construct a ‘Syrian-identity’ with the end of the civil-war. As Bhabha (1990) states, “The nation is narration” is worth remembering at this point. Narrative is a way of re-writing the history of a nation and preserving its collective memory and moreover it is a manifestation of expressing individual and collective identities.

This is important in terms of understanding what is happening in Syria, and it is uncertain what kind of a national image it will create with the diversity of groups and actors in its geography. However, for the sake of the process and more importantly for the welfare of Syria, a cultural (national) narrative production must take place on the basis of consensus. The masses that had to accept the official narrative as the only true narrative was fear, and the first step was to oppose this narrative placed by the Assad regime. The first step in overcoming the fear narrative, which was used to suppress the differences by ignoring them, has to be resisted. This resistance emerged in the form of an action and protest that expressed freedom over years of silence under the pressure of the politics of fear under the Assad regime. The impossibility of expressing oneself politically under an oppressive regime gave birth to an opposing narrative or at this point, an attempt.

At the core of the issue, it depends on whether the regional actors will agree to share power and give up some of their autonomy for the sake of national unity. Power is a concept that can contain many meanings, however, this study, focuses on its role on how power is processed in the narrative. Therefore, narratives help to create collective identities and develop a common social, cultural, ethnic, religious, national or linguistic heritage for the communities. With the aim of bringing people together via a socio-cultural and political solidarity, narratives help to gain a clear sense of identity. It helps to form groups, organizations, religious communities, political groups and movements as well as nations by acting as a body consisting of common language, traditions, beliefs and values. This article aims to examine the complex and conflicting points embedded within identity in the case of Syria. Narrative identity approaches are important in terms of providing a theoretical approach to identity conflicts at this point (Ricoeur, 1990; 1992; 2009) and illuminating the individual's understanding of himself and his interactions with the other, and moreover, what the basic logic of compromise should be in terms of the demands of society within a general disharmony.

The process which is not limited to Syria but actually has started with the Arab Spring, and has become an area where narratives are reconsidered or rewritten for many Middle Eastern countries. The discourses that develop against the current regimes have made it inevitable for new narratives to emerge. As Altman states, "narratives are often referred to as representations of a rise and fall, a loss or recovery, or a desire and acquisition" (2008: 11). What is recently debated for Syria is that the process leading to the regime change actually began or was initiated with a new narrative back in the early 2000s. It is possible to talk about three fundamentally interconnected narratives in Syria in a cause-and-effect relationship. The need for freedom in opposition to the narrative of fear conducted by the Assad regime, the transformation of the opposition into a wholesome resistance with the need for freedom, and the narrative of reconstructing the post-conflict society on the very base of freedom.

Syrians were unable to build a common narrative due to the lack of trust among a divergence of parties. The most important reason for this is recognition cannot be achieved without proper communication and similarly, proper communication cannot be achieved without a foundation of trust. However, throughout history the parties were not able to reach a political consensus due to the dominant narrative of the Assad regime. However, the civil war and its aftermath creates a new opportunity for reaching a consensus among conflicting parties. This situation also presents an important opportunity to achieve reconciliation between the government and the people. Resisting all kinds of oppression requires more than a single political view or ideology. For this reason, every party needs to participate with their consent in a newly written narrative, with a common goal and consciousness. Ricoeur's thesis that narrative identity is successful to the extent that it can mobilize the feelings of closeness and solidarity that are essential from a social perspective which was not valid for Syria's past, but can shed light on the efforts being carried out to achieve a consensus today. This can also make contributions to the nation-building process on behalf of Syria. Of course, it is necessary not to ignore the past, but to present an identity narrative that encompasses the past, present and future taking all concerns into consideration and meeting the expectations.

KAYNAKÇA

- Aljazeera, (2025, 13 Mart) Syria's al-Sharaa signs temporary constitution, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/13/syrias-al-sharaa-signs-five-year-temporary-constitution> (Erişim Tarihi: 20.03.2025)
- Aljazeera, (2025, 10 Mart) Syria merges Kurdish-led Syrian Democratic Forces into state institutions, <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/10/syria-merges-kurdish-led-syrian-democratic-forces-into-state-institutions> (Erişim Tarihi: 21.03.2025)
- Al-Khatib, M. (2021). "Syrian Revolution and the Conflict over Narratives" Syria Untold-Civil Voices, <https://syriauntold.com/2021/03/19/syrian-revolution-and-the-conflict-over-narratives> (Erişim Tarihi: 05.01.2025)
- Al-Sharaa, A. (2025, 25 Şubat). Speech at the National Dialogue Conference, AP News, <https://apnews.com/article/syria-national-dialogue-conference-ahmad-alsharaa-0a25799b189707a500c3e5fd1b8cb692> (Erişim Tarihi: 05.03.2025)
- Altman, R. (2008). A Theory of Narrative. Columbia University Press, NY.
- Arendt, H. (1958). The Human Condition. Chicago University Press, Chicago.
- Baczko, A. G. Dorronsoro, A. Quesnay. (2018). Civil War in Syria, Mobilization and Competing Social Orders, Cambridge University Press, Cambridge.
- Berger, S. (2008). Narrating the Nation: Historiography and Other Genres in Stefan Berger, Linas Eriksonas, Andrew Mycock (eds.) Narrating the Nation, Representations in History, Media, and the Arts, Berghahn Books, NY.
- Bhabha, H. (1990). Nation and Narration, Routledge, London.
- Chatman, S. (1975). Towards a Theory of Narrative, New Literary History, Vol. 6, No:2, pp.295-318.
- Corman, S. R. (2013, 21 Mart). The Difference Between Story and Narrative, Center for Strategic Communication, University of Arizona Website, <https://csc.asu.edu/2013/03/21/the-difference-between-story-and-narrative/> (Erişim tarihi: 20.12.2024)
- De Fina, A. & Georgakopoulou A.. (2012). Analyzing Narrative: Discourse and Sociolinguistic Perspectives, Cambridge University Press, NY.
- Diğeyim, H. (2025, 17 February). PKK YPG uzantıları Suriye Ulusal Diyalog Konferansında temsil edilmeyecek, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/pkk-ypg-uzantilari-suriye-ulusal-diyalog-konferansina-dahil-edilmeyecek/3484217> (Erişim tarihi: 01.03.2025)
- Eley, G. & Suny, R. G. (1996). Introduction, in G. Eley and R. Grigor Suny, (eds), Becoming National: A Reader, Oxford, London.
- Elliott, J. (2009) Using Narrative in Social Research: Qualitative and Quantitative Approaches, Sage, London.
- Fiske, S. T. (2010). Social beings: Core motives in Social Psychology (2nd ed.). Wiley. NY.
- Foucault, M. (1980b). Truth and Power: An Interview. in C. Gordon (ed.) Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977. Harvester Wheatsheaf, London.
- Foucault, M. (1986). Nietzsche, Genealogy, History. In P. Rabinow (ed.) The Foucault Reader. Peregrine, Harmondsworth
- Freedman, L. (2006). Networks, Culture and Narratives Networks, Culture and Narratives. Adelphi Papers, 45 (379).

- Graef, J., Da Silva, R. & Hebert, Nicholas L. M. (2018). Narrative, Political Violence, and Social Change, *Studies in Conflict and Terrorism* 43 (6), 431-443.
- Gritten, D. (2025, 14 Mart). Syria leader signs temporary constitution for five-year transition, BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/c70ely2p6e4o> (Erişim Tarihi: 20.03.2025)
- International Crisis Group. (2011, 6 Temmuz). Popular Protest in North Africa and the Middle East (VI): The Syrian People's Slow Motion Revolution, Middle East/North Africa Report No.108. <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/108-popular-protest-in-north-africa-and-the-middle-east-vi-the-syrian-people-s-slow-motion-revolution.pdf> (Erişim tarihi: 13.02.2025)
- Ismail, S. (2011). The Syrian Uprising: Imagining and Reforming the Nation, *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 11 (3), 538-549.
- Jimenez-Blanco, M.S. (2024). The Battle of the Narratives Around Syria, The German Marshall Fund of the U.S, <https://www.gmfus.org/news/battle-narratives-around-syria> (Erişim tarihi: 21.01.2025)
- Jones, M. D. & McBeth M. K. (2010) A narrative policy framework: clear enough to be wrong? *Policy Studies Journal*, 38 (2), 329–353.
- Kassab, R.Y. & L. Al-Shami. (2016). *Burning Country: Syrians in Revolution and War*. Pluto Press, London.
- Marquez, G.C. (1988). Gabriel García Márquez and the Powers of Fiction. Julio Ortega and Claudia Elliott (eds.). University of Texas Press, Texas.
- Miskimmon, A., O'Loughlin, B., & Roselle, L. (2017). Introduction. in *Forging the World: Strategic Narratives and International Relations*, Alister Miskimmon, Ben O'Loughlin, and Laura Roselle (eds.), pp.2– 22. Michigan University Press, Michigan.
- Patterson, M. ve Monroe, K.R. (1998). Narrative in Political Science, *Annual Reviews Political Science*, 1:315-331.
- Ricoeur, P. (2009). *Living up to Death*, (translated by David Pellauer) The University of Chicago Press, Chicago.
- Ricoeur, P. (1992). *Oneself As Another*, (translated by Kathleen Blamey) The University of Chicago Press, Chicago.
- Ricoeur, P. (1990). *Time and Narrative: Volume 1*, (translated by Kathleen McLaughlin and David Pellauer) The University of Chicago Press, Chicago.
- Ricoeur, P. (1988). *Time and narrative: Volume 3*, (trans. K. McLaughlin and D. Pellauer.) University of Chicago Press, Chicago.
- Salih, M.A. (2025). It's a Recipe for One-man Rule: Syria's New Constitution Shatters Hopes <https://bianet.org/haber/it-s-a-recipe-for-one-man-rule-syrias-new-constitution-shatters-hopes-305730> (Erişim tarihi, 21.03.2025)
- Shanahan, E. A., Jones, M. D., & McBeth, M. K. (2011). Policy Narratives and Policy Processes. *Policy Studies Journal*, 39(3), 535–561.
- Sommers, M.R & Gibson, G D. (1993). Reclaiming the Epistemological Other: Narrative and the Social Constitution of Identity, CSST Working Paper No:94, The University of Michigan, https://www.researchgate.net/publication/30852010_Reclaiming_the_Epistemological_Other_Narrative_and_the_Social_Constitution_of_Identity (Erişim tarihi, 10.01.2025)
- Suriye Arap Cumhuriyeti Anayasası. (2025). <https://constitutionnet.org/sites/default/files/2025->

Vlahos, M. (2006). The Long War: A Self- Fulfilling Prophecy of Protracted Conflict and Defeat. The National Interest, <https://nationalinterest.org/feature/the-long-war-a-self-fulfilling-prophecy-of-protracted-conflict-and-defeat-1061> (Erişim Tarihi: 10.01.2025)

Warren, M. (2016, 18 Eylül) Obama spokesman: “we are in a fight, a narrative fight” with ISIS, *Weekly Standard*, <[http://www.weeklystandard.com/obama-spokesman-we-are-in-a-fight-a-narrative-fight-with-isis/article/2004407\(open_in_a_new_window\)](http://www.weeklystandard.com/obama-spokesman-we-are-in-a-fight-a-narrative-fight-with-isis/article/2004407(open_in_a_new_window))> (Erişim Tarihi: 12.02.2025)